

(Ф 03.01-25)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

«___» червня 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «БАКАЛАВР»**

Тема: «Облік і аналіз витрат діяльності підприємства»

Виконав(ла): Артем ГАЛАКА

Керівник: д.е.н., професор Ніна ОВСЮК

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ - д.е.н., професор Ніна ОВСЮК

другий розділ - д.е.н., професор Ніна ОВСЮК

Нормоконтролер: старший викладач Наталія ЗАДЕРАКА

Київ 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

«13» травня 2024 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

здобувача вищої освіти ГАЛАКА Артема Анатолійовича

(прізвище, ім'я у родовому відмінку)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Облік і аналіз витрат діяльності підприємства» затверджена наказом ректора від .04.2024 № /ст.

2. Термін виконання роботи: з 13.05.2024 до 16.06.2024.

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики України, Національного підприємства України, дані обліково-інформаційної системи підприємства, фінансова, податкова, статистична звітність підприємства.

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність витрат діяльності як об'єктів обліку і аналізу

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку і аналізу витрат діяльності підприємства

1.3. Організація та задачі обліку і аналізу витрат діяльності в умовах Бородянської дільниці ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі»

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ БОРОДЯНСЬКОЇ ДІЛЬНИЦІ ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі»

2.1. Документальне оформлення витрат діяльності та облікові процедури на підприємстві

2.2. Відображення витрат діяльності у фінансовій та податковій звітності підприємства

2.3. Аналіз витрат діяльності та напрями удосконалення обліково-інформаційної системи Бородянської дільниці ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі»

Висновки до розділу 2

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу:

ЛИСТ 1. Сутність витрат діяльності як об'єктів обліку і аналізу. ЛИСТ 2. Нормативно-правове регулювання обліку і аналізу витрат діяльності підприємства. ЛИСТ 3. Організація та задачі обліку і аналізу витрат діяльності підприємства. ЛИСТ 4. Документальне оформлення витрат діяльності та облікові процедури на підприємстві. ЛИСТ. 5. Відображення витрат діяльності у фінансовій та податковій звітності підприємства. ЛИСТ. 6. Аналіз витрат діяльності та напрями удосконалення обліково-інформаційної системи підприємства.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	13.05.2024 – 21.05.2024	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	22.05.2024 – 31.05.2024	
3	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну роботу. 4. Підготовка виступу.	01.06.2024 – 04.06.2024	
4	1. Переплетення кваліфікаційної роботи, підготовка презентації та доповіді 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	05.06.2024 06.06.2024	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	д.е.н., проф. Ніна ОВСЮК		
РОЗДІЛ 2	д.е.н., проф. Ніна ОВСЮК		

8. Дата видачі завдання: «13» травня 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Ніна ОВСЮК

(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Артем ГАЛАКА

(підпис здобувача)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи: «Облік і аналіз витрат підприємства»: 49 с., 8 рис., 4 табл., 34 літературне джерело.

Мета роботи – обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо обліку і аналізу витрат підприємства, формування висновків щодо ефективності системи управління витратами.

Об'єкт дослідження – процес обліку і аналізу витрат суб'єкта господарювання.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та практичних аспектів обліку і аналізу витрат товариства.

Методи дослідження: сукупність загальнонаукових та специфічних методів дослідження (аналіз і синтез, індукція та дедукція, морфологічний аналіз, абстракції). Результати дослідження щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами запропоновані для впровадження в практичну діяльність ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі»

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄСВ – Єдиний соціальний внесок

МСБО – Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

НП(С)БО – Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку

ПДВ – Податок на додану вартість

ПКУ – Податковий кодекс України

ВСТУП

Сутність обліку і аналізу витрат діяльності підприємства полягає в забезпеченні ефективного використання ресурсів з метою досягнення стратегічних цілей і завдань підприємства. Це включає визначення та контроль витрат, а також впровадження заходів щодо економії коштів та оптимізацію розподілу ресурсів.

Ефективний облік і аналіз витрат передбачає комплексний підхід до управління витратами в усіх аспектах бізнесу, включаючи виробництво, операції, маркетинг і фінанси.

Для цього потрібне глибоке розуміння структури витрат підприємства, а також факторів, які обумовлюють витрати.

Основні цілі обліку і аналізу витрат включають аналіз витрат, прибутковості та грошових потоків.

Це вимагає практичного підходу до виявлення факторів витрат і управління ними, а також впровадження заходів щодо економії витрат і вдосконалення процесів.

Ефективний облік і аналіз витрат також передбачає зосередженість на безперервному вдосконаленні за рахунок використання показників продуктивності, аналізу даних і порівняльного аналізу.

Це дає змогу підприємству визначати сфери вдосконалення та можливості для скорочення витрат, а також контролювати прогрес і коригувати стратегії за потреби.

Актуальність дослідження. Вивчення сутності обліку і аналізу витрат на підприємстві є надзвичайно важливим, оскільки ефективний облік і аналіз витрат виступають ключовими чинниками успіху та стійкого розвитку підприємства.

Особливо в умовах сучасної глобальної конкуренції, швидких технологічних змін та зростаючих вимог споживачів до якості продукції, промислові підприємства змушені постійно знижувати витрати і підвищувати ефективність виробництва. При цьому, витрати є невід'ємною складовою

вартості продукції, тому їх управління повинно бути спрямоване на забезпечення максимально ефективного використання ресурсів при збереженні високої якості продукції.

Мета кваліфікаційної роботи обґрунтування теоретичних основ та практичних рекомендацій з обліку й аналізу витрат підприємства, а також формування висновків щодо ефективності системи управління витратами.

Поставлена мета досягається вирішенням наступних завдань:

- Проаналізувати економічну сутність та надати класифікацію витрат;
- Вивчити нормативно-правове регулювання обліку і аналізу витрат діяльності підприємства;
- Дослідити організацію та задачі обліку і аналізу витрат діяльності в умовах Бородянської дільниці ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі»;
- Дослідити документальне оформлення витрат підприємства та облікові процедури;
- Визначити особливості відображення витрат діяльності у фінансовій та податковій звітності підприємства;
- Здійснити аналіз витрат діяльності та окреслити напрями удосконалення обліково-інформаційної системи Бородянської дільниці ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі».

Об'єктом дослідження є процес обліку та аналізу витрат діяльності на базі Бородянської дільниці ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі».

Предмет дослідження: теоретичні та прикладні аспекти щодо обліку та аналізу витрат підприємства.

Інформаційною базою дослідження є первинні документи, облікові реєстри та звітність підприємства ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі», наукові публікації, аналітичні матеріали з теми дослідження.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження було використано сукупність загальнонаукових та специфічних методів дослідження: аналіз і синтез (дослідження розвитку категорій та понять,

складових системи інформаційного забезпечення управління витратами, проведення аналітичних процедур); індукція та дедукція (вивчення процесів управління витратами, обліку та аналізу витрат), морфологічного аналізу (визначення та уточнення поняття «витрати»), абстракції (вивчення методологічних основ обліку витрат, відображення інформації про витрати в обліковій системі та фінансовій звітності товариства).

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження та щодо удосконалення управління витратами запропоновані для впровадження в практичну діяльність ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному і системному теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо методики та організації обліку і аналізу витрат операційної діяльності промислових підприємств.

Структура, зміст та обсяг випускної роботи. Випускна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел . Основний зміст випускної роботи розміщено на 46 сторінках друкованого тексту. Робота містить 4 таблиці, 8 рисунків. Список використаних джерел включає 34 найменування, які подано на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність витрат діяльності як об'єктів обліку і аналізу

Метою обліку витрат є визначення величини витрат на окрему операцію, одиницю продукції, товарів, робіт чи послуг.

Цей процес є необхідним для оцінки запасів, прибутку та рівня рентабельності.

Інформація про витрати дозволяє детально проаналізувати структуру витрат, зокрема рівень змінних і постійних витрат, релевантність витрат, точність та повноту інформації про витрати тощо.

Глибокий аналіз цієї інформації дає можливість коригувати господарську діяльність підприємства. Основні елементи системи управління витратами включають: планування, нормування, облік витрат на виробництво, калькулювання, економічний аналіз і контроль витрат.

Інформація, отримана на цих етапах управління господарською діяльністю підприємства, дає можливість здійснювати регулювання і прогнозування діяльності.

Облік витрат являє собою сукупність свідомих дій, спрямованих на відображення операцій постачання, виробництва, реалізації, фінансово-інвестиційної діяльності, що відбуваються на підприємстві протягом певного періоду, за допомогою їх кількісного вимірювання (в натуральних і вартісних показниках), реєстрації, групування і аналізу в розрізах, що формують собівартість готової продукції, товарів, виконаних робіт і наданих послуг.

Таке відображення забезпечує отримання вичерпної інформації, необхідної для ефективного управління підприємством і оцінки його діяльності шляхом виведення фінансових результатів.

Щоб розібратися з класифікацією витрат за видами діяльності, розглянемо класифікацію видів діяльності суб'єкта господарювання.

Вся діяльність підприємства поділяється на:

- операційну;
- фінансову;
- інвестиційну.

Операційна діяльність включає основну діяльність та іншу операційну діяльність. Основна операційна діяльність охоплює операції, пов'язані з виробництвом товарів, виконанням робіт та наданням послуг, які є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу.

Інша операційна діяльність охоплює різноманітні види діяльності, які не є основними, інвестиційними або фінансовими, такі як дослідження і розробки, операції з іноземною валютою, реалізація надлишкових запасів, операції, пов'язані з нештатними ситуаціями, втратами, штрафами, пенями та іншими подібними операціями.

Фінансова діяльність включає операції, що призводять до змін у структурі власного та позикового капіталу підприємства, такі як укладання угод про кредити, отримання дивідендів та відсотків від фінансових операцій.

Інвестиційна діяльність полягає в придбанні та реалізації необоротних активів і фінансових інвестицій, які не входять до складу грошових еквівалентів.

Це включає операції з реалізації необоротних активів, майнових комплексів, фінансових інвестицій, а також операції з оцінки необоротних активів і фінансових інвестицій.

Витрати операційної діяльності групуються за такими економічними елементами:

- матеріальні витрати (сировина та матеріали, деталі, напівфабрикати, паливо);
- оплата праці (Заробітна плати виробничого персоналу);
- ЄСВ;

- амортизація основних фондів і нематеріальних активів;
- інші операційні витрати (вартість робіт, послуг сторонніх підприємств, сума податків, зборів, крім податків на прибуток, втрати від курсових різниць) .

Витрати також поділяються на прямі та непрямі.

Прямі витрати безпосередньо відносяться до конкретного об'єкта витрат, наприклад, це можуть бути сировина та матеріали, оплата праці виробничих працівників.

Непрямі витрати не пов'язані безпосередньо з певним об'єктом витрат, наприклад, витрати на амортизацію або оплата комунальних послуг.

У плані рахунків бухгалтерського обліку ,операційні витрати обліковуються на рахунках "витрати діяльності", він є 9 класом плану рахунків. Серед цих рахунків можна виділити:

- 90 «собівартість реалізації»;
- 91 «загальновиробничі витрати»;
- 92 «Адміністративні витрати»;
- 93 «Витрати на збут»;
- 94 «Інші витрати операційної діяльності»

Облік витрат операційної діяльності узагальнюється у Звіті про фінансові результати .

За для ефективного управління витратами на підприємства, потрібно використовувати якісну класифікацію операційних витрат, серед витрат підприємства саме операційні витрати займають найбільшу питому вагу, а самі операційні витрати мають свою власну структуру яку зображено на рисунку 1.1.

Наприклад це заробітна плата та відрахування на представництва для управлінських установ ,витрати на основні засоби та необоротні активи, що використовуються для загальновиробничих цілей та їх амортизація, витрати на утримання промислового підприємства(світло, опалення, водопостачання),охорона праці та інші витрати виробничого призначення.

Загальновиробничі витрати поділяються на змінні та постійні витрати підприємства.

До змінних витрат відносять витрати які змінюються від обсягів виробництва. Постійні витрати належно від обсягів виробництва за певний період залишаються незмінними.

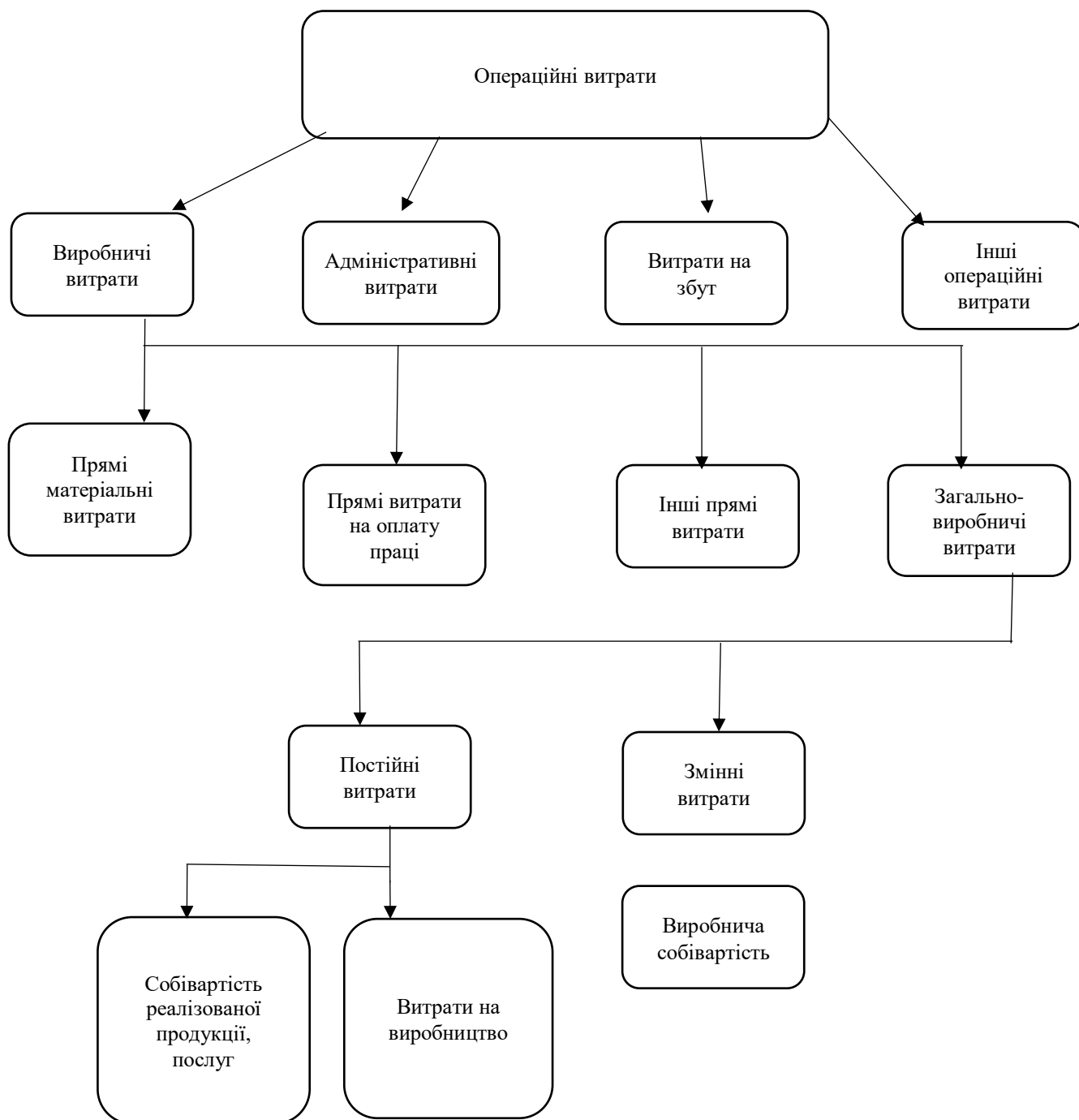

Рис. 1.1. Структура операційних витрат
Джерело: Сформовано автором на основі [6].

До складу адміністративних витрат, включаються витрати на управління підприємством, до цих витрат відносять загальногосподарські витрати (організаційні витрати на проведення зборів тощо), утримання загальногосподарського персоналу, плата за послуги спеціалістів, амортизація нематеріальних активів для загальногосподарського призначення, оплата обов'язкових платежів (окрім тих, що стосуються собівартості продукції, чи послуг).

Всі витрати, що стосуються збуту продукції відносять до витрат на збут.

До цих витрат включають:

- заробітна плата продавців, працівників відділу збуту;
- основні засоби, необоротні активи, що використовуються для реалізації продукції чи послуг;
- пакувальні матеріали.

Інші операційні витрати включають у себе:

- витрати, пов'язані з проведенням досліджень та розробок;
- реалізовані витрати в іноземній валюті;
- витрати, що виникають від пониження вартості акцій;
- збитки та витрати, спричинені зниженням вартості;
- визнані штрафи, пені;
- інші операційні витрати;
- витрати, що були витрачені на виробничі запаси, які вже були реалізовані.

З рис. 1.1 можна побачити, що витрати які пов'язані з виробництвом складаються з прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, інших прямих витрат та загальногосподарських витрат.

Пряма матеріальні витрати складаються з вартості сировини, матеріалів чи інших допоміжних матеріалів, які використовуються для виробництва продукції, робіт чи послуг, чи можуть бути віднесені до об'єкту витрат.

До прямих витрат на оплату праці входять основна заробітна плата та інші витрати працівникам, які напряду залучені до створення продукції, чи

надання послуг. Інші прями витрати включають у себе витрати які можна віднести до конкретного об'єкту витрат, наприклад це може бути орендна плата за земельну ділянку, чи відрахування на соціальні заходи, витрати через брак тощо. До загальновиробничих витрат належать витрати, які відносять на управління виробництвом.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку і аналізу витрат діяльності підприємства

Облік будь-якої сфери діяльності підприємства базується на нормативно-правовій базі, інструктивних документах і методичних рекомендаціях.

Ефективне ведення бухгалтерського обліку та аналіз витрат операційної діяльності значною мірою залежить від функціонування цієї нормативно-правової бази.

Відстеження нормативно-правової бази забезпечує об'єктивну інформацію про групи існуючих нормативних документів, які впливають на систему управління витратами конкретного підприємства.

Слід зазначити, що нормативне та законодавче забезпечення обліку й аналізу виробничих витрат представляє собою сукупність нормативних актів найвищих органів державної влади, Міністерства фінансів України, а також інших міністерств і відомств.

Ці акти забезпечують ефективне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Основними нормативними актами з бухгалтерського обліку, щодо витрат є :

- Наказ Мінфіну № 73 від 07.02.2013 витрати- це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу за звітний період [7].

- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку - Наказ Мінфіну № 318 від 31.12.99 [4].
- Наказ Мінфіну №193 від 10.08.2000 [8].
- Закон України №996 від 16.07.1999 .[11].
- Наказ Мінфіну №291 від 30.11.1999 [12].

Основним нормативним документом, який контролює бухгалтерський облік в Україні, та зокрема й облік витрат - це Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [28].

Цим законом визначено основний принцип формування облікової інформації про витрати- нарахування.

В Україні принцип формування інформації щодо витрат та розкриття цієї інформації в фінансовій звітності розкрито в НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності та інших нормативних актах.

Згідно з НП(С)БО 16 витрати визначаються як зменшення власного капіталу підприємства внаслідок зменшення активів або збільшення зобов'язань [7].

В Україні нормативне регулювання різних сфер управління фінансово-господарською діяльністю представлено чотирма рівнями (табл. 1.1).

Питання щодо нормативного забезпечення обліку та аналізу витрат підприємства розглядається у ракурсі сукупності нормативно-правових актів найвищого рівня державних органів, відомств, встановленої та зафіксованої облікової політики окремого суб'єкта господарювання, що надає динамічного розвитку обліково-аналітичному забезпеченню системі управління витратами підприємства [5].

Важливою є методика В.А. Дерія щодо класифікації законодавчо-нормативного забезпечення обліку витрат підприємства. Згідно з цим підходом всі документи групуються за такими критеріями:

- видами;
- рівнями регулювання;

- місцем та роллю в регулюванні бухгалтерського обліку;
- обов'язковістю виконання;
- групами.[9].

Регулювання питань організації бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності здійснюється на основі національних і міжнародних стандартів. У НП(С)БО 1 міститься визначення таких термінів, як витрати, основна діяльність, операційна діяльність, операційний цикл, а також зміст звіту про фінансові результати, який містить інформацію про витрати суб'єкта господарювання.

Таблиця 1.1

Нормативне регулювання бухгалтерського обліку і звітності в Україні

Рівні нормативного регулювання	Документи
1. Законодавчий. Розкриває сутність, мету, завдання, функції бухгалтерського обліку, основні поняття, порядок регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності	Конституція України; Господарський кодекс України; Цивільний кодекс; Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Податковий кодекс України
2. Нормативний. Визначає принципи та правила ведення обліку окремих об'єктів, елементи методу бухгалтерського обліку, порядок складання та подання фінансової звітності	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку; Міжнародні стандарти фінансової звітності; План рахунків активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій; Інструкція № 291
3. Методичний. Методичні вказівки, положення, інструкції, роз'яснення щодо окремих питань	План рахунків бухгалтерського обліку банків України; План рахунків бухгалтерського облік

бухгалтерського обліку відповідно до видів економічної діяльності	суб'єктів державного сектору; Методичні рекомендації щодо обліку окремих об'єктів та операцій
4. Організаційний. Формування облікової політики конкретним суб'єктом господарювання	Наказ про облікову політику та та додатки до нього; Робочий план рахунків

Джерело: сформовано автором на основі [8].

У сфері правового забезпечення обліку фінансових результатів існує багато дискусійних питань, зокрема, щодо витрат, які включаються до фінансового результату підприємства.

Починаючи з 2018 року, більшість підприємств загального інтересу перейшли на міжнародні стандарти фінансової звітності. Цей перехід обумовлений рядом факторів, зокрема, процесами євроінтеграції та потребою залучати інвестиції міжнародних фондів та корпорацій.

Використання Міжнародних стандартів фінансової звітності для складання фінансових звітів та обліку за Національними стандартами бухгалтерського обліку потребує вивчення процесу визнання, оцінки та класифікації витрат відповідно до зазначених груп стандартів.

В Україні облік поділяється на три головні напрями: управлінський, фінансовий та облік в оподаткуванні.

Управлінський облік використовується для ухвалення управлінських рішень щодо витрат підприємства.

Фінансовий облік має на меті надання повної та достовірної інформації про фінансове становище підприємства та його результати діяльності для внутрішніх та зовнішніх користувачів.

Облік в оподаткуванні визначає процес нарахування та сплати податкових зобов'язань платником податків [29].

Питання організації бухгалтерського обліку, складання та представлення фінансової звітності регулюються системою національних та міжнародних стандартів.

У Національному стандарті бухгалтерського обліку 1 наведено визначення термінів, пов'язаних з витратами, таких як витрати, основна діяльність, операційна діяльність, операційний цикл та вміст звіту про фінансові результати, де зберігається інформація про витрати діяльності суб'єкта господарювання.

Отже, облік витрат суворо регламентується рядом нормативно-правових документів, які визначають процес визнання та оцінки витрат, їх склад у процесі визначення собівартості та загальних витрат у виробництві.

При цьому слід відзначити, що в чинній нормативній базі існують різниці у сфері обліку витрат [29].

1.3 Організація та задачі обліку і аналізу витрат діяльності в умовах Бородянської дільниці ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі»

Організація бухгалтерського обліку витрат на ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі» ґрунтується на застосуванні загальноприйнятих у національній практиці передумов та принципів.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» у склад виробничої собівартості включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

Дані обліку витрат використовуються для оцінки та аналізу виконання планових показників, визначення результатів діяльності структурних підрозділів та підприємств в цілому, фактичної ефективності організаційно технічних заходів, спрямованих на розвиток та удосконалення виробництва, для планово-економічних та аналітичних розрахунків.

У зв'язку з цим повинно бути забезпечене повне зіставлення планових та звітних даних щодо складу і класифікації витрат, об'єктів і одиниць калькулювання, методів розподілу витрат за планованими (звітними) періодами.

Облік електроенергії у виробника відрізняється від обліку у споживача. Так, споживач розглядає електроенергію як отриману послугу і відображає її у статтях витрат, розподіляючи за напрямом використання. А діяльність виробника спрямована безпосередньо на створення продукції під назвою «електроенергія».

Згідно з термінологією спеціального закону №575, електроенергія, що виробляється на об'єктах енергетики, є товарною продукцією, що призначена для купівлі-продажу. А згідно з НП(С)БО 9 «Запаси», різновидом запасів також вважається і продукція.

До запасів для цілей бухобліку, зокрема, належать товари у вигляді матеріальних цінностей, які придбані і утримуються підприємством у цілях подальшого продажу.

А матеріальними цінностями прийнято вважати тільки ті, які можна перелічити, доторкнутися до них тощо. Оскільки одиниця обліку електроенергії визначена в кіловатах, то злічити її можна.

Крім того, зважаючи на специфіку такого виробництва на кінець звітної періоду немає й залишку готової продукції у вигляді електроенергії та при її вироблені відсутнє незавершене виробництво.

Загалом аналіз витрат включає порівняння фактичних та прогнозованих показників за звітний період, а також фактичних показників за кілька звітних періодів. Він також передбачає визначення факторів, що впливають на рівень витрат, і оцінку їхнього впливу.

Аналіз динаміки витрат дозволяє виявити тенденції змін, розробити заходи для оптимізації витрат і запобігання зайвим витратам та втратам у виробництві.

Дослідження складу і структури витрат підприємства необхідно проводити, щоб виявити ті витрати, які мають найбільшу питому вагу та суттєво впливають на динаміку витрат.

Це допомагає визначити причини змін у витратах та знайти шляхи їх зниження. Аналіз структури витрат включає:

- аналіз постійних і змінних витрат;
- аналіз витрат на виробництво за економічними елементами;
- аналіз витрат, згрупованих за їх функціональною роллю у виробничому процесі (за статтями калькуляції); аналіз прямих і непрямих витрат.

Метою аналізу постійних і змінних витрат є визначення рівня безбитковості та оптимізація структури виробництва продукції.

Аналіз витрат за економічними елементами дозволяє визначити характер виробництва (матеріаломістке, фондомістке, трудомістке) і, відповідно, найважливіші напрямки пошуку резервів для зниження витрат.

Методи аналізу витрат операційної діяльності включають:

- аналіз "план-факт";
- порівняльний аналіз між підрозділами, що виконують аналогічні функції;
- функціонально-вартісний аналіз;
- аналіз використання ресурсів;
- методика АВС.

Групування витрат за призначенням, тобто за статтями калькуляції, демонструє, де саме, на які цілі та в якому обсязі використано ресурси.

Цей підхід необхідний для визначення собівартості окремих виробів або наданих послуг, встановлення центрів зосередження витрат та пошуку можливостей для їх зниження.

Аналіз витрат за калькуляційними статтями дозволяє оцінити економію чи перевитрати за кожною статтею, показати внесок кожної статті у загальне

відхилення, тим самим визначаючи конкретні напрями оптимізації собівартості продукції.

Важливим показником ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства є витрати на 1 грн товарної продукції.

Підприємство може випускати вироби з різним рівнем рентабельності, і показник витрат на 1 грн виготовленої та реалізованої продукції дозволяє визначити середній рівень витратомісткості продукції, оцінити динаміку витрат та вплив різних факторів на них.

Зниження витрат на 1 грн товарної продукції свідчить про ефективну роботу підприємства щодо зниження собівартості продукції, оптимального вибору структури виробництва та реалізації продукції з урахуванням ринкових оптових цін.

Аналіз собівартості надає інформацію про рівень витрат у минулому періоді, тому запобігти неефективним витратам вже неможливо.

Щоб уникнути небажаних витрат і втрат, необхідно проводити оперативний аналіз. Завдяки оперативному аналізу об'єктивно оцінюється величина витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, виявляються фактори, що спричинили зростання витрат, та своєчасно приймаються управлінські рішення для усунення негативних чинників і мобілізації резервів зниження собівартості продукції.

Сутність факторного аналізу витрат операційної діяльності полягає у визначенні загального відхилення та виявленні й оцінці окремих факторів цього відхилення.

Факторний аналіз являє собою методику комплексного і системного вивчення та вимірювання впливу факторів на величину результативного показника. Основними завданнями факторного аналізу витрат операційної діяльності є:

- відбір факторів;
- класифікація і систематизація факторів;

- визначення залежності між чинниками та результативними показниками;
- моделювання зв'язку між ними;
- розрахунок впливу факторів та оцінка ролі кожного з них;
- розрахунок резервів.

Таким чином, аналіз витрат операційної діяльності доцільно починати з вивчення загальної суми витрат у цілому та по основних елементах.

Вивчення структури витрат на виробництво та її змін за звітний період за окремими елементами витрат, а також аналіз статей витрат фактично випущеної продукції є основним етапом поглибленого аналізу собівартості.

Це дозволяє знайти шляхи та джерела зниження витрат і збільшення прибутку.

Висновки до розділу I

1. Господарська діяльність суб'єкта господарювання розпочинається зі здійснення витрат, які пов'язані з процесом виробництва. НП(С)БО 1 визначає витрати як зменшення економічних вигід у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. У Концептуальній основі фінансової звітності витрати включають в себе збитки та витрати, що виникають під час звичайної діяльності підприємства, включаючи собівартість реалізованої продукції, заробітну плату, запаси та амортизацію.

2. В Україні нормативне регулювання бухгалтерського обліку здійснюється органами з відповідними повноваженнями, такими як Верховна Рада через ухвалення законів, Президент через укази, Кабінет Міністрів та інші уповноважені органи. Це регулювання поділяється на чотири рівні управління фінансово-господарською діяльністю.

Нормативні акти найвищого рівня встановлюють політику обліку та аналізу витрат, що сприяє розвитку системи управління витратами

підприємства. У сфері обліку фінансових результатів існують деякі суперечливі питання, зокрема, щодо визначення витрат, що впливають на фінансовий результат підприємства.

3. Система управління обліком та аналізом на ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі» включає облік, аналіз та контроль інформації, яка використовується для управління підприємством.

Контрольна функція обліку та інвентаризація допомагають забезпечити ефективність у прийнятті управлінських рішень.

Побудова ефективної системи обліку витрат передбачає дотримання базових принципів, вибір відповідних методів обліку та елементів облікової політики, які враховують специфіку діяльності підприємства. Оптимальні методи обліку витрат допоможуть покращити фінансовий стан підприємства шляхом прискорення обороту коштів та зниження рівня витрат.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ

В УМОВАХ БОРОДЯНСЬКОЇ ДІЛЬНИЦІ

ПрАТ «ДТЕК КИЇВСЬКІ РЕГІОНАЛЬНІ ЕЛЕКТРОМЕРЕЖІ»

2.1. Документальне оформлення витрат діяльності та облікові процедури на підприємстві

Сучасна система бухгалтерського обліку забезпечує управління достовірною, повною та своєчасною інформацією про фінансово-господарську діяльність підприємства, його фінансовий стан, результати та рух активів. Ця інформація накопичується у первинних документах та використовується для оперативного управління, аналізу діяльності підприємства та окремих процесів.

Ефективність та обґрунтованість управлінських рішень залежить від точності даних, швидкості обробки та передачі первинних документів.

Помилки в організації первинного обліку та недоліки у врахуванні особливостей підприємств, які поєднують торгівлю та виробництво, можуть призвести до невірної розрахунку собівартості продукції, спотворень у фінансовому обліку та нерационального використання ресурсів.

Це підкреслює важливість правильної первинної документації у процесі обліку.

Облікові номенклатури - це перелік найменувань господарських операцій або подій у господарському житті, обсяг та види яких залежать від виду економічної діяльності суб'єкта господарювання. Зазвичай ці господарські операції конкретизують об'єкти обліку [32].

У сучасній епохі цифрової трансформації вибір носіїв облікових даних упереджується інформаційними системами, які не лише вирішують завдання

бухгалтерського обліку, але й комплексно задовольняють потреби всіх підсистем управління.

Накопичення та обробка облікових даних на наступному етапі облікового процесу відбуваються в облікових регістрах, розрахункових таблицях (для розподілу витрат), бухгалтерських довідках та інших документах.

Відповідно до чинного законодавства, кожен суб'єкт господарювання має право самостійно розробляти первинні документи з використанням обов'язкових реквізитів (рис. 2.1)

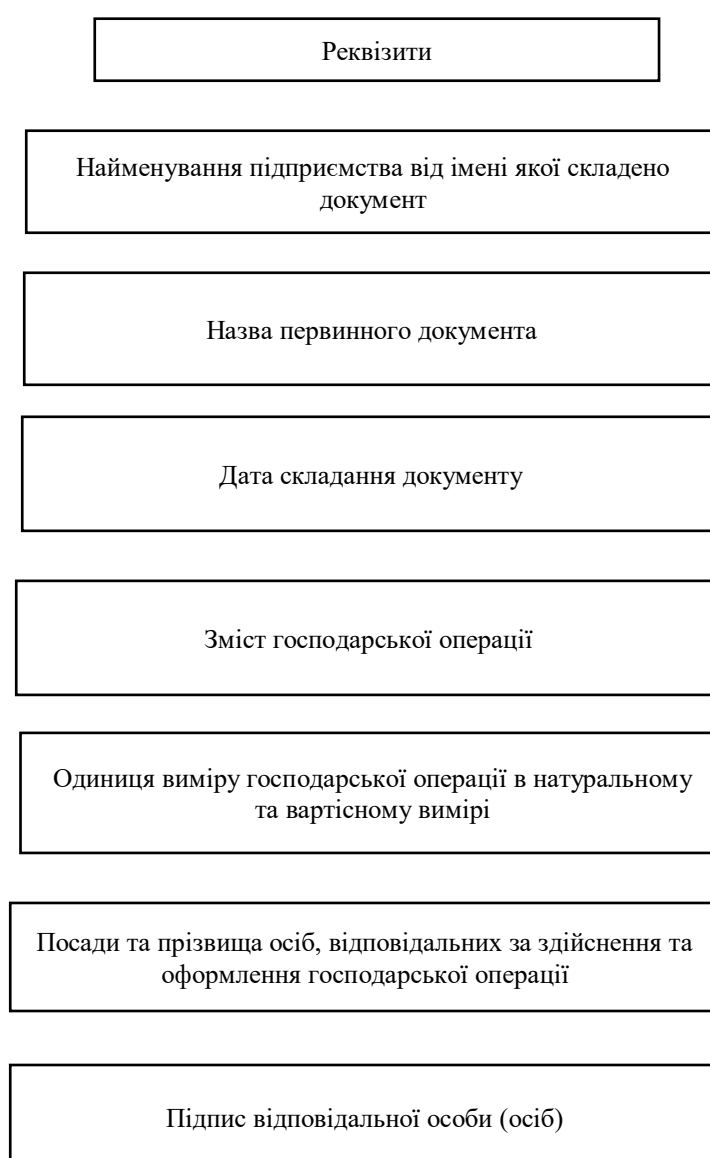

Рис. 2.1. Обов'язкові реквізити первинних документів

Джерело: сформовано автором на основі [36].

У протягом тривалого часу українські підприємства використовували стандартні форми первинних документів, які були розроблені Державним комітетом статистики або галузевими міністерствами для різних галузей економічної діяльності.

Витрати, що виникають під час торгівельної та виробничої діяльності, відображаються у бухгалтерському обліку через первинні та зведені документи.

Відповідно до розділення витрат, які включаються у виробничу собівартість продукції, первинні документи можна упорядкувати за наступними категоріями:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці та соціальні відрахування;
- амортизація основних засобів та нематеріальних активів;
- загальновиробничі витрати.

У сучасних системах автоматизованого обліку та електронного документообігу кількість копій документів стала менш вимогливою, а використання електронних підписів спрощує і прискорює процес оформлення та обігу документів. Перелік первинних документів за кожною групою подано на рис. 2.2.

Інформація, яка міститься у первинних документах, переносяться до документів зведеного обліку витрат виробництва для узагальнення витрат за різними видами продукції, замовленнями та виробничими підрозділами під час калькулювання собівартості продукції. У зведених документах можуть бути включені:

- Відомість обліку матеріальних витрат;
- Відомість розподілу прямих матеріальних витрат, витрат на оплату праці, загальновиробничих витрат, інших прямих витрат за видами продукції (замовленнями);
- Зведена відомість обліку витрат на виробництво.

Для повноти процесу калькулювання собівартості продукції використовуються звітні калькуляції та кількісний облік на основі первинних документів, таких як наряди-замовлення, звіти виробництва за зміну, відомості випуску готової продукції.

Наряд-замовлення визначає завдання на виготовлення продукції протягом певного часу та може включати інформацію про фактично виготовлену продукцію, що служить підставою для приймання продукції та нарахування заробітної плати працівникам.

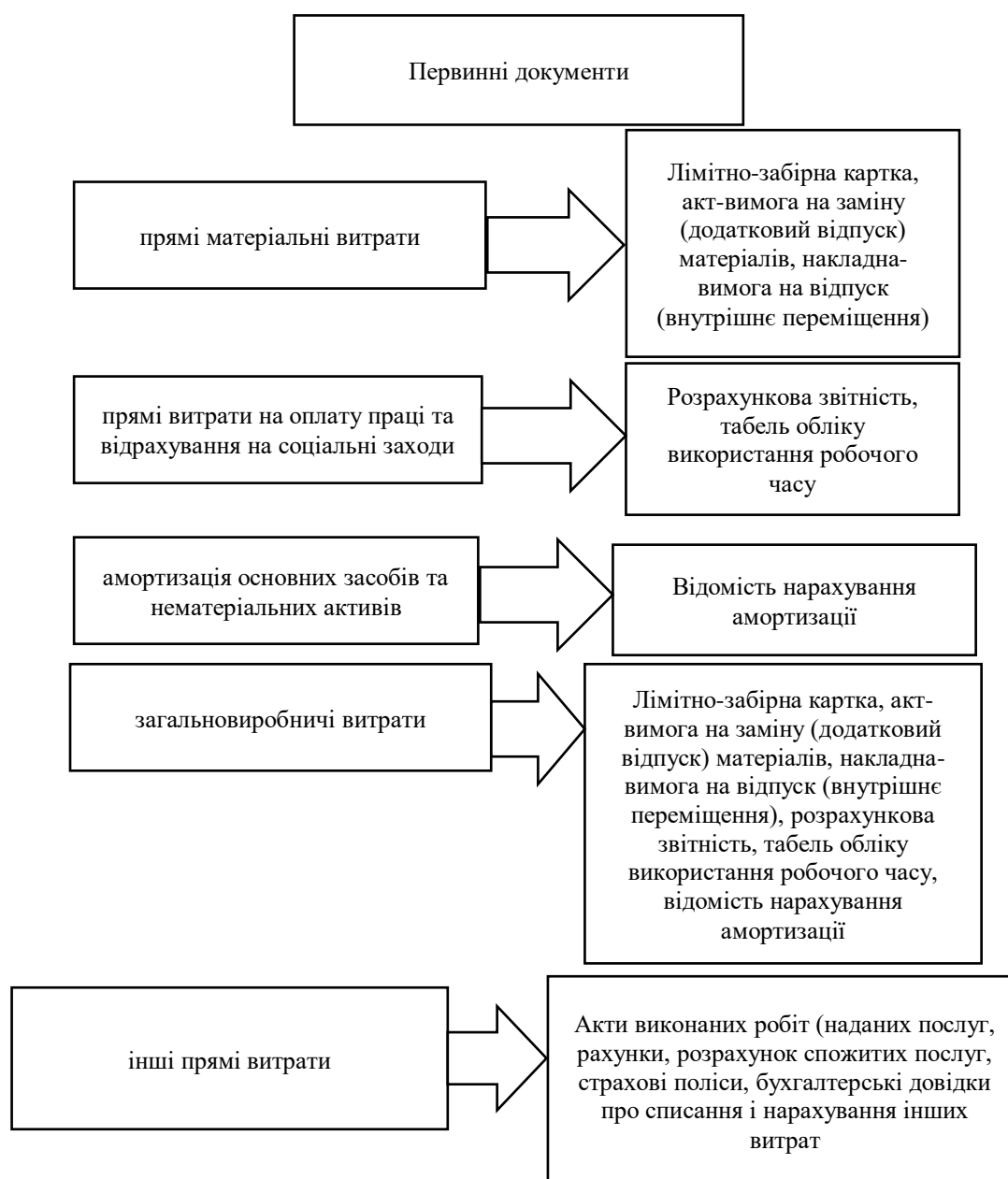

Рис. 2.2. Первинні документи з формування собівартості продукції

Джерело: сформовано автором на основі [35].

Для обліку витрат ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі» використовує рахунки класу 9 згідно Плану рахунків бухгалтерського обліку. Рахунки класу 9 використовуються для відображення витрат діяльності, також вони використовуються для обліку загальних витрат та собівартості реалізованої продукції малого підприємства.

ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі» веде різноманітні види діяльності, включаючи фінансову та інвестиційну.

Витрати, які не пов'язані із фінансовою діяльністю, торгівлею чи виробництвом та реалізацією продукції, відображаються в процесі діяльності компанії.

Основним видом операцій товариства є торгівля харчовими та іншими товарами, а також виробництво продукції та напівфабрикатів. Виробництво продукції відображається на рахунку 23, який є калькуляційним.

Організація бухгалтерського обліку витрат товариства базується на наступних принципах:

- використання єдиного підходу до реєстрації фактів господарських операцій у бухгалтерському обліку з врахуванням вимог внутрішнього документообігу;
- використання системи синтетичних та аналітичних рахунків, первинних облікових документів, реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, сучасних методів реєстрації облікової інформації, обробки та узагальнення даних з використанням інформаційних систем, розробки облікових номенклатур [35].

2.2. Відображення витрат діяльності у фінансовій та податковій звітності підприємства

Для узагальнення інформації за окремими статтями загальновиробничих, адміністративних і збутових витрат, а також інших витрат операційної діяльності призначено Журнал 5.

Крім цього він містить дані про надзвичайні витрати. У Журналі 5 відображаються дані за дебетом рахунку 23 «Виробництво» та всіх рахунків дев'ятого класу у кореспонденції з кредитом рахунків, які формують собівартість продукції, а також тих, які переносяться з інших Журналів.

Для складання Журналів 5 використовуються дані первинних документів, накопичувальних відомостей, аркушів-розшифровок, інших журналів тощо.

На підставі первинних документів дані про витрати діяльності відображаються в облікових регістрах, інформація яких потім використовується для заповнення Головної книги та фінансової звітності.

Дані Журналу 5 використовуються для складання Звіту про фінансові результати, в якому згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» деталізації за елементами витрат підлягають не тільки витрати на виробництво реалізованої продукції, але й всі операційні витрати.

При складанні фінансової звітності важливу роль відіграють Примітки до річної фінансової звітності.

Підготування фінансової звітності виконується з дотриманням певних принципів, як наприклад періодичності чи послідовності, повний перелік яких наведено і визначено в п.18 НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Основа фінансової звітності – це складання Балансу (форма №1). Регулює складання Балансу та склад його статей НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність» [28].

Баланс — це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Що до відображення затрат, то в статті «Основні засоби» відображається поряд з іншими показниками сума нарахованого зносу основних засобів.

В статті «Незавершене виробництво» відображаються витрати на незавершене виробництво та незакінчені роботи, а також вартість

напівфабрикатів власного виробництва і валова заборгованість замовників по контрактам.

В статті «Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги» відображається заборгованість покупців чи замовників за надані їм продукцію, товари, роботи чи послуги.

В складі витрат майбутніх періодів відображаються витрати, що мали місце в даному звітному періоді чи попередніх періодах, але відносяться до наступних звітних періодів.

Звіт про фінансові результати є наступною формою розкриття фінансової звітності, яку частково ми розглянули вище у відношенні заповнення даних з облікових реєстрів.

Звіт про фінансові результати — це звіт про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства.

У вказаному положенні (стандарту) розкрито інформацію про визнання прибутків і витрат та елементи операційних витрат.

У звіті про фінансові результати зіставляються доходи і витрати від здійснення різних видів діяльності підприємства, — операційної, фінансової та інвестиційної.

В статті «Адміністративні витрати» Звіту про фінансові результати відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства.

В статті «Витрати на збут» відображають витрати підприємства, пов'язані з реалізацією продукції.

В статті «Інші операційні витрати» відображають собівартість реалізованих виробничих запасів, втрати від знецінення запасів та інші витрати, що виникли в ході операційної діяльності підприємства.

Примітки до річної фінансової звітності є наступним документом фінансової звітності в якому відображаються затрати.

Примітки до фінансової звітності — сукупність показників і пояснень, яка забезпечує деталізацію й обґрунтованість статей фінансових звітів, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними стандартами.

До Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) не включаються та не визнаються витратами елементи, які представлено на рис. 2.3.

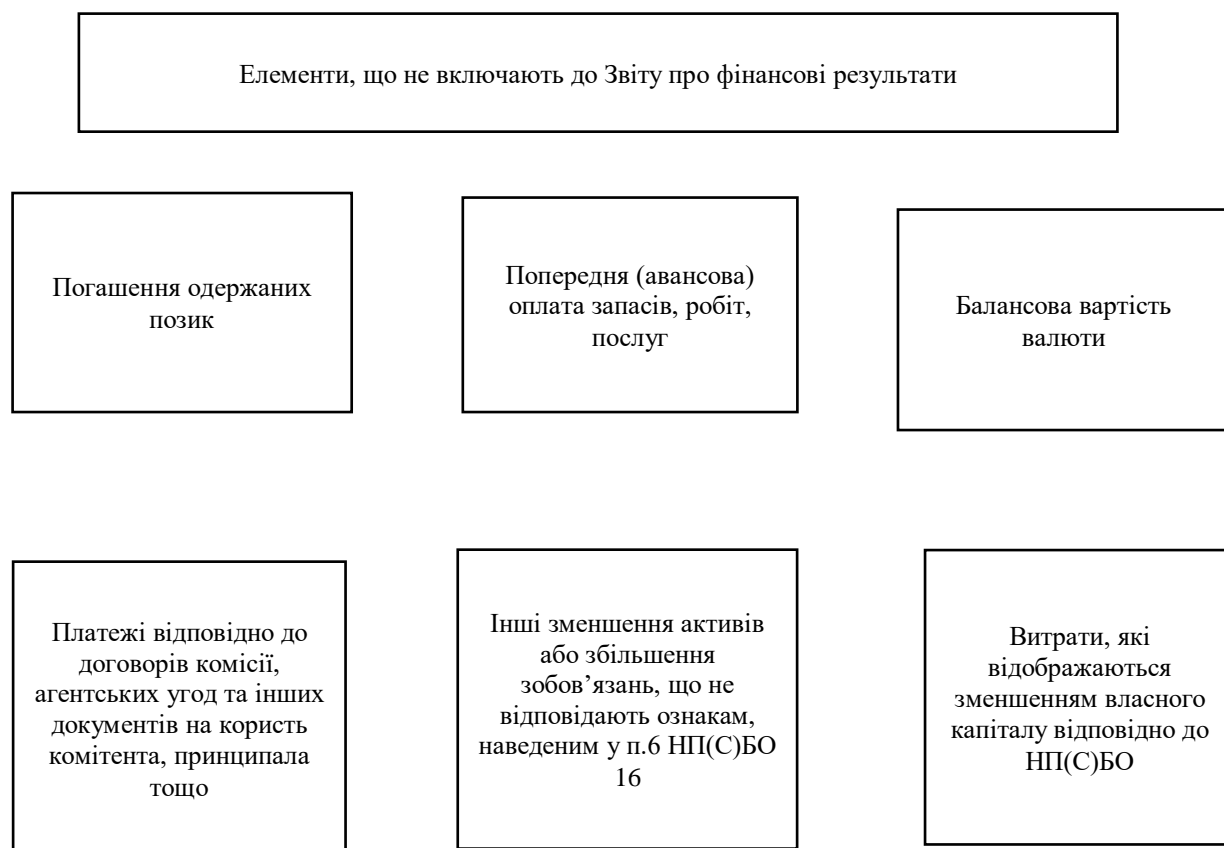

Рис. 2.3. Елементи, що не включають до Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)

Джерело: сформовано автором на основі [12].

У НП(С)БО 16 та Концептуальних основах фінансової звітності містяться основні вимоги щодо того, як визначати витрати.

Таблиця 2.3 надає порівняльну інформацію про різні підходи до умов визнання витрат у національному стандарті та Концептуальних основах фінансової звітності.

Таблиця 2.3

Визнання витрат відповідно до НП(С)БО 10 та Концептуальних основ
фінансової звітності

Відбувається зменшення активів або збільшення зобов'язань	Виникає зменшення економічних вигід, пов'язаних зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань
Витрати можуть бути достовірно визначені	Зменшення економічних вигід можна достовірно визначити
Витрати визначають витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для дотримання якого вони були здійснені	Витрати відображаються у звіті про прибутки та збитки на підставі безпосереднього зв'язку між понесеними витратами та доходом
Якщо актив забезпечує одержання економічних вигід протягом декількох періодів, то витрати визнаються шляхом розподілу між відповідними звітними періодами	Якщо очікується виникнення економічних вигід протягом кількох облікових періодів та їх зв'язок з доходом може бути визначений тільки в широких межах. Витрати визнаються на основі процедур систематичного розподілу

Джерело: сформовано автором на основі [1].

Витрати, які утворюють собівартість робіт, відрізняються не лише за своїм складом, а й за їхнім значенням у виконанні робіт та наданні послуг.

Наприклад, витрати на матеріали і сировину, оплата праці основних робітників є безпосередньо пов'язаними з виконанням робіт або наданням послуг. Важливо відзначити, що загальновиробничі витрати пов'язані лише з обслуговуванням та управлінням процесом виробництва.

2.3. Аналіз витрат діяльності та напрями удосконалення обліково-інформаційної системи Бородянської дільниці ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі»

Важливим аспектом аналізу витрат підприємства є оцінка ефективності формування витрат, яка визначається співвідношенням прибутку до витрат, понесених для його отримання, тобто рентабельністю, або її оберненим показником – періодом окупності витрат.

Оскільки операційні витрати складають найбільшу частку у загальній величині витрат підприємства, доцільно розпочинати аналіз ефективності формування витрат саме з них.

При визначенні беззбитковості виробництва наводяться аргументи на користь встановлення загальної суми витрат, при якій виробництво є беззбитковим.

Нестабільність економічної ситуації, низька конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств та купівельна спроможність споживачів змушують господарські суб'єкти, окрім основної продукції, виготовляти значну частку позамовної продукції та надавати супутні послуги.

Тому визначення точки беззбитковості для всього підприємства розраховується на основі інтегрального показника, що враховує вагомість кожного виду продукції.

Для визначення загальної беззбитковості необхідно узагальнити інформацію, отриману для досягнення беззбитковості окремих виробів. Крім того, при аналізі довгострокової перспективи може бути кілька точок беззбитковості.

Аналіз динаміки та факторний аналіз показників ефективності витрат дозволяють приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо шляхів підвищення кінцевих результатів діяльності підприємства.

Облік та аналіз структури й динаміки витрат діяльності підприємства є одним із найважливіших напрямів оцінювання ефективності функціонування суб'єктів підприємницької діяльності .

Він дозволяє на основі отриманих результатів визначити продуктивність використання ресурсів, праці; статті витрат та їх коригування за необхідності; є основою для тактичного і стратегічного планування та управління.

У більш широкому розумінні ті або інші операційні витрати, їх оцінка та діагностика є підставою для уточнення спеціалізації і навіть горизонтальної та вертикальної диверсифікації виробництва.

Тому їх всебічні дослідження, особливо в умовах конкретних підприємств, є актуальними та мають практичне значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Операційні витрати підприємства за 2021-2023 рр. представлені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Структура і динаміка витрат операційної діяльності на ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі» за 2021-2023рр.

Вид витрат	2021		2022		2023		Зміни 2023 до 2021		
	Сума тис. грн	% від загальних витрат	Сума тис. грн	% від загальних витрат	Сума тис. грн	% від загальних витрат	Сума тис. грн	Загальна частка в %	Зміна %
Собівартість реалізованої продукції	442247	95	500168	94,04	647735	95,28	+20548	+0,28	+46,6
Витрати на збут	0	-	0	-	0	-	-	-	-
Адміністративні витрати	147881	3,17 %	80 672	1,51	106062	1,56	-41819	-1,61	-28,27
Інші операційні витрати	83063	1,78	236274	4,44	214311	3,15	+13128	+1,37	+158

Усього витрат операційної діяльності	465331	100	531864	100	679778	100	+21447	-	+46
--------------------------------------	--------	-----	--------	-----	--------	-----	--------	---	-----

Джерело: створено автором на основі звітності підприємства

За даними цієї таблиці можна зазначити, що у 2023 році обсяг операційних витрат значно збільшився, так у 2021 році це було 4 653 361 грн, а у 2023 6 797 758 тобто на 2 144397 грн більше, а у відсотковому показнику, сума операційних витрат збільшилась на 46%.

Також ми бачимо, що частка собівартості реалізованою продукції у 2023 році порівняно з 2021 збільшилась на 2 054 968 грн, що у відсотковому показнику 46,46%.

Однак адміністративні витрати у 2023 році значно зменшились порівняно з 2021 роком, так у 2023 році адміністративні витрати дорівнюють 214 331, а в 2021 147881, тобто адміністративні витрати були зменшені на 41 819 грн, а в відсотковому показнику на 28,27.

Інші операційні витрати у 2023 році дорівнюють 214 311 грн., а в 2021 83063, тобто інші операційні витрати збільшились на 131 248 грн., або ж на 158%. До позитивних змін у структурі витрат, можна віднести зменшення адміністративних витрат, це було викликано за рахунок покращення організації діяльності.

Загалом за період дослідження, сума витрат була збільшена на 2 144 397, що у відсотковому коефіцієнті становить 46%, а найменша сума витрат була у 2021 році і становила 4 653 361. Динаміка операційних витрат підприємства представлена на рис. 2.4

Рис. 2.4 Динаміка операційних витрат

Джерело: створено автором на основі таблиці 2.2

Інформація, що наведена у III розділі дозволить проаналізувати структуру та динаміку операційних витрат на ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі» табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Структура і динаміка операційних витрат за елементами ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі»

Елементи операційних витрат	2021		2022		2023		Зміни порівняно 2023 до 2021		
	Сума	% частка	Сума	% частка	Сума	% частка	Сума	Частка в п	У %
Матеріальні затрати	2213147	47,7	2351222	44,4	3646542	53,5	143335	5,8	+64,8
Витрати на оплату праці	784164	17	761797	14,4	786339	11,5	2175	-5,5	+0,27
Відрахування на соціальні заходи	176260	3,8	168794	3,2	172035	2,5	-4225	-1,3	-2,4

Амортизація	531719	11,4	936537	17,7	772862	11,3	241143	-0,1	45,4
Інші операційні витрати	934262	20	1071770	20,2	1441941	21,1	507679	1,1	54,3
Разом	4639552	100	5290220	100	6818721	100	2179169	-	47

Джерело: створено автором на основі звітності підприємства

Отже, в структурі операційних витрат за елементами найбільшу частку мають матеріальні затрати – 53,5 % у 2023 р.

Далі йдуть інші операційні витрати – 21,1; витрати на оплату праці, амортизація та відрахування на соціальні заходи дорівнюють 11,5, 11,3 і 2,5 % (рис. 2.4). А матеріальні затрати на 2021 рік складають 47,7% (рис. 2.5).

У розділі III форми № 2 «Звіт про фінансові результати НП(С)БО наведено такі елементи фінансових витрат :

- матеріальні затрати ;
- витрати на оплату праці ;
- відрахування на соціальні заходи ;
- амортизація ;
- інші операційні витрати.

Інші операційні витрати дорівнюють 20%, витрати на оплату праці 17%, амортизація 11,4, а відрахування на соціальні заходи - 3,8.

Рис. 2.5. Структура операційних витрат за елементами за 2023

Джерело: створено автором на основі таблиці 2.3

Також якщо порівнювати 2021 рік з 2023 то також можна побачити, що витрати пов'язані з амортизацією збільшились на 241 143 тис. грн., або ж на 45,4%, також інші операційні витрати були збільшені порівняно з 2021 на 507 679 тис. грн., або ж на 54,3%.

Загальна сума операційних витрат за елементами була збільшена на 2 179 169, або ж на 47%.

Як показують дані табл. 2.3 та рис. 2.5, найбільші змін відбулись з матеріальними затратами, у 2021 вони дорівнювали 2 213 147 тис. грн., а в 2023 3 646 542 тис. грн., що на 1 433 395 тис. грн. більше, або ж на 64,8%.

Рис. 2.6. Структура операційних витрат за елементами за 2021

Джерело: створено автором на основі таблиці 2.3

Аналіз витрат підприємства, впровадження ефективних форм контролю, дотримання кошторисних норм витрат, оперативний облік руху ресурсів підвищують якість та достовірність необхідної для оперативного та стратегічного управління витратами інформації.

Саме система бухгалтерського обліку надає інформацію для виявлення резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального їх використання, оптимізації витрат діяльності та загалом підвищення ефективності господарювання.

Процесу оптимізації обліково-аналітичного забезпечення управління витратами має сприяти не тільки якісно та своєчасно складені документи, але й налагоджені процеси фінансово-господарської діяльності (рис. 2.7) [13].

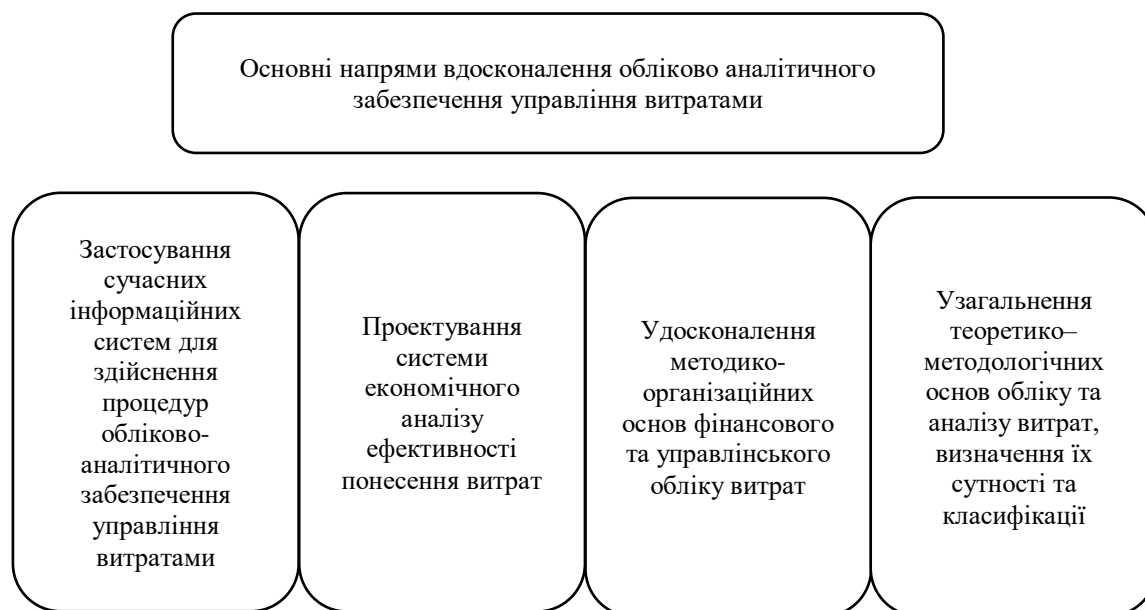

Рис. 2.7. Напрями вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами

Джерело: сформовано автором на основі [13].

Ефективний облік витрат, контроль за їх формуванням та повнотою, аналіз відіграють значну роль в формуванні налагодженої системи управління витратами суб'єкта господарювання.

Базовими задачами пов'язаними із задоволенням інформаційних потреб усіх зовнішніх та внутрішніх користувачів стає побудова обліково-аналітичної системи обліку, одним із ключових елементів якої є витрати [12].

Так вирішення основних проблем організації обліку витрат дозволяє підвищити ефективність облікового процесу. Серед таких напрямів можна виділити:

- організація центрів відповідальності за витрати, формулювання певних та фінансових показників для створення ефективної системи внутрішнього контролю та оцінки ефективності сформованого центру;
- розвиток системи управління витратами;
- удосконалення системи контролю якості товарів та виробленої продукції;
- організація обліку витрат за окремими видами продукції, окремими операціями [23].

Оптимізувати процес обліку витрат доцільно із застосуванням процедур документування, тобто широкого застосування накопичувальних документів (актів, відомостей тощо), карток складського обліку та інших документів контрольно-аналітичного характеру [23].

Для запобігання помилок та перекручень при зборі та реєстрації інформації про витрати доцільно розробити детальні інструкції конкретним виконавцям (посадові інструкції, витяги із графіку документообігу) щодо оперативного руху даних, а також використовувати ефективну систему мотивації та заохочення виконання відповідальними особами обов'язків. Таким чином для вдосконалення обліку витрат доцільно впровадити використання уніфікованих форм первинних та інших документів на усіх ділянках облікового процесу:

- складання графіку документообігу щодо обліку витрат, доведення до виконавців їх функціональних обов'язків;

- формування розпорядчих документів щодо відповідальності за здійснення та контроль за господарськими операціями, мають право підпису первинних документів;

- контроль із боку працівників бухгалтерії своєчасності та правильності оформлення первинних документів щодо витрат (включення у посадові обов'язки такої функції, та встановлення відповідальності за її недотримання).

Таким чином реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку та аналізу витрат товариства дозволить значного підвищити результативність обліково-аналітичного процесу та підвищити ефективність системи прийняття управлінських рішень щодо витрат [23].

Висновки до розділу 2

1. Сучасна система бухгалтерського обліку забезпечує управління достовірною, повною та своєчасною інформацією про фінансово-господарську діяльність.

Ця система включає в себе записи господарських операцій, фінансовий стан підприємства, фінансові результати та рух активів. Оперативність та обґрунтованість управлінських рішень залежить від точності даних, швидкості обробки та передачі первинних документів.

Облікові номенклатури визначають перелік назв господарських операцій, які специфікують об'єкти бухгалтерського обліку. Накопичення та обробка облікових даних відбувається у регістрах та таблицях обліку, бухгалтерських довідках тощо.

Протягом багатьох років українські підприємства використовували стандартні форми первинних документів, розроблені Державним комітетом статистики або галузевими міністерствами для різних видів економічної діяльності. Витрати, пов'язані з торгівельною діяльністю та виробництвом продукції, відображаються у бухгалтерському обліку на первинних та зведених документах. Первинні документи можуть бути згруповані за видами витрат, які утворюють собівартість продукції та накопичуються у цих документах.

Організація бухгалтерського обліку витрат ґрунтується на одному підході до відображення фактів господарських операцій у бухгалтерському обліку з урахуванням вимог системи документообігу, синтетичних та аналітичних рахунків, первинних облікових документів, реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, сучасних методів реєстрації облікової інформації, обробки та узагальнення даних з використанням інформаційних систем і розробки облікових номенклатур.

2. Після проведення аналізу витрат виявлено, що собівартість продукції складає найбільшу частку в загальному обсязі витрат діяльності: 47,7% у 2021 році, 44,4% у 2021 році та 53,5% у 2023 році.

ВИСНОВКИ

1. Господарська діяльність суб'єкта господарювання розпочинається зі здійснення витрат, які пов'язані з процесом виробництва. НП(С)БО 1 визначає витрати як зменшення економічних вигід у вигляді зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства. У Концептуальній основі фінансової звітності витрати включають в себе збитки та витрати, що виникають під час звичайної діяльності підприємства, включаючи собівартість реалізованої продукції, заробітну плату, запаси та амортизацію.

2. В Україні нормативне регулювання бухгалтерського обліку здійснюється органами з відповідними повноваженнями, такими як Верховна Рада через ухвалення законів, Президент через укази, Кабінет Міністрів та інші уповноважені органи. Це регулювання поділяється на чотири рівні управління фінансово-господарською діяльністю.

Нормативні акти найвищого рівня встановлюють політику обліку та аналізу витрат, що сприяє розвитку системи управління витратами підприємства. У сфері обліку фінансових результатів існують деякі суперечливі питання, зокрема, щодо визначення витрат, що впливають на фінансовий результат підприємства.

3. Система управління обліком та аналізом на ПрАТ «ДТЕК Київські Регіональні Електромережі» включає облік, аналіз та контроль інформації, яка використовується для управління підприємством.

Контрольна функція обліку та інвентаризація допомагають забезпечити ефективність у прийнятті управлінських рішень.

Побудова ефективної системи обліку витрат передбачає дотримання базових принципів, вибір відповідних методів обліку та елементів облікової політики, які враховують специфіку діяльності підприємства. Оптимальні

методи обліку витрат допоможуть покращити фінансовий стан підприємства шляхом прискорення обороту коштів та зниження рівня витрат.

4. Сучасна система бухгалтерського обліку забезпечує управління достовірною, повною та своєчасною інформацією про фінансово-господарську діяльність.

Ця система включає в себе записи господарських операцій, фінансовий стан підприємства, фінансові результати та рух активів. Оперативність та обґрунтованість управлінських рішень залежить від точності даних, швидкості обробки та передачі первинних документів.

Облікові номенклатури визначають перелік назв господарських операцій, які специфікують об'єкти бухгалтерського обліку. Накопичення та обробка облікових даних відбувається у реєстрах та таблицях обліку, бухгалтерських довідках тощо.

Протягом багатьох років українські підприємства використовували стандартні форми первинних документів, розроблені Державним комітетом статистики або галузевими міністерствами для різних видів економічної діяльності. Витрати, пов'язані з торгівельною діяльністю та виробництвом продукції, відображаються у бухгалтерському обліку на первинних та зведених документах. Первинні документи можуть бути згруповані за видами витрат, які утворюють собівартість продукції та накопичуються у цих документах.

Організація бухгалтерського обліку витрат ґрунтується на одному підході до відображення фактів господарських операцій у бухгалтерському обліку з урахуванням вимог системи документообігу, синтетичних та аналітичних рахунків, первинних облікових документів, реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, сучасних методів реєстрації облікової інформації, обробки та узагальнення даних з використанням інформаційних систем і розробки облікових номенклатур.

5. Основні принципи визнання витрат включаються в НП(С)БО 16 та в Концептуальні основи фінансової звітності.

Порівняльний аналіз підходів до умов визнання витрат згідно з національним стандартом та Концептуальними основами фінансової звітності був проведений.

Починаючи з 01.01.2019 року, ПрАТ «ДТЕК Київські регіональні електромережі» з 2020 року складає фінансову звітність відповідно до МСФЗ разом з аудиторським звітом від ТОВ "ПрайсвотерхаусКуперс" після результатів аудиту фінансової звітності.

Станом на 31.12.2019 року, компанія підготувала перший повний комплект фінансової звітності відповідно до МСФЗ 1 "Перше застосування міжнародних стандартів фінансової звітності". Згідно з МСФЗ 1, потрібно підготувати фінансову звітність відповідно до облікової політики, яка відповідає кожному МСФЗ, що діє на дату підготовки фінансової звітності.

Фінансова звітність, яка була складена згідно з НП(С)БО, була скоригована для відповідності вимогам МСФЗ.

6. Після проведення аналізу витрат виявлено, що собівартість продукції складає найбільшу частку в загальному обсязі витрат діяльності: 47,7% у 2021 році, 44,4% у 2021 році та 53,5% у 2023 році.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 25.05.2024).
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13> (дата звернення: 25.05.2024).
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності від 01.01.2023 № 929_010 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення: 03.06.2024).
4. Подмешальська Ю. В., Понякіна К. Ю. Облік та аудит виробничих витрат на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 23. С. 64–70. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.23.64 (дата звернення: 28.05.2024).
5. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисципліни. URL: https://www.studmed.ru/greschakmg-kocyuba-os-upravlnnya-vitratami-navch-metod-posbnik-dlya-samost-vivchdisc_aef36e8.html#google_vignette (дата звернення: 22.05.2024).
6. Матюшіна Ю.І. Класифікація витрат як передумова організації управління підприємством. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економіка і регіон. 2013. № 2(39).
7. Орлов О.О., Рясних Є.Г., Савченко О.В. Ціноутворення на нову продукцію виробничо-технічного призначення : монографія. Київ: Освіта України, 2011. 130 с
8. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 16.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 22.05.2024).

9. Петренко М. Проблеми визнання і оцінки доходів і витрат у будівництві / М. Петренко, К. Захарова // Економічний аналіз. – 2010. – С. 292-294

10. Партин Г.О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій: монографія. К.: УБС НБУ, 2008. 219 с.

11. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text. (дата звернення: 29.05.2024).

12. Когун У.І.. Критерії класифікації витрат підприємства. URL: <http://vlp.com.ua/node/1948> (дата звернення: 29.05.2024).

13. Хомяк Т. Р. Облік і аналіз витрат в системі управління підприємствами харчової промисловості. : дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.09 / Т. Р. Хомяк. Львів, 2015. 267 с.

14. Дерій В. А. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2010. Вип. 2. С. 77-83.

15. Піскунова Н.В. Аналіз витрат виробництва як важлива ланка ефективного управління промислового підприємства / Н.В. Піскунова, М.Г. Федорець, К.С. Піскунова // Економічний аналіз. – 2013. – Т. 13. – С. 357-364.

16. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14/ed20180701> (дата звернення: 28.05.2024).

17. Сєкіріна Н.В. Загальні підходи до формування і класифікації нормативного забезпечення обліку і контролю витрат на виробництво готової продукції. Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно економічного інституту. 2014. № 2. С. 235-245. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znphktei/2011_2/statti_2/sekirina/sek (дата звернення: 27.05.2024).

18. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0893-99> (дата звернення: 28.05.2024).

19. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11> (дата звернення: 28.05.2024).

20. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 29.05.2024).

21. . Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. 2016. № 2. С. 12–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2016_2_4 (дата звернення: 28.05.2024).

22. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник: Ч. 8 / Ф. Ф. Бутинець. Житомир: ПП «Рута», 2013. 912 с. 21. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436- IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43615?find=1&text=%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3#w1_38 (дата звернення: 29.05.2024).

23. Ринзак В. Поняття первинних документів та вимоги до їх оформлення / В. Ринзак // Фінансовий контроль. – 2013. – № 8. – С. 30-3 (дата звернення: 03.06.2024).

24. Пчелинська Г. В. Варіативність оцінки в управлінні витратами підприємства. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки. 2018. № 1. С. 72–77.

25.Жарникова В.В. Світові тенденції та сучасні реалії розвитку роздрібної торгівлі в умовах цифрової економіки// Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2019. №5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7075> (дата звернення: 01.06.2024)

26.Краснікова Н.Г. Шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності комунальних некомерційних підприємств охорони здоров'я. Бізнес-інформ. 2020. №9. С.212-218. URL: https://www.businessinform.net/export_pdf/business-inform-2020-9_0-pages-212_218.pdf (дата звернення: 01.06.2024).

27.Гордієнко. Ключові аспекти нормативного обліку обсягів незавершеного виробництва на промислових підприємствах. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197221741.pdf> (дата звернення: 01.06.2024)

28. Фінансовий аудит: інформаційно-аналітичне забезпечення : монографія / [Є.В. Мних, С.В. Бардаш, К.О. Назарова, О.Л. Шерстюк, В.П. Беякова, В.П. Міняйло] ; за ред. Є.В. Мниха. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 416 с.

29. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0860-99> (дата звернення: 28.05.2024).

30. Кузнецова С.О., Котелевська А.П. Сучасні проблеми і шляхи вдосконалення управлінського обліку витрат підприємства. С. 188-191. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/20153e5a-37d3-453fa130-9984ac304ec2/content> (дата звернення: 29.05.2024).

31. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: монографія / за ред. д.е.н., проф. Г.М. Колісник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла». 2021. 274 с

URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/38795/1/%D0%A1> (дата звернення: 29.05.2024)

32.Юрчишена Л.В. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. / Юрчишена Л.В., Материнська О.А., Драбаніч А.В.. – ВФЕУ. ПП Балюк І.Б.: Вінниця, 2014. – 312 с.

33.Федченко Т. Облік доходів і витрат підприємців спрощено / Т. Федченко, О. Шутова // Вісник Міністерства доходів і зборів України. – 2013. – №40. – С. 10-11

34.Романків І.Я. Особливості бухгалтерського обліку і економічного контролю витрат виробництва / І.Я. Романків // Інноваційна економіка. – 2013. – №10. – С. 141-147